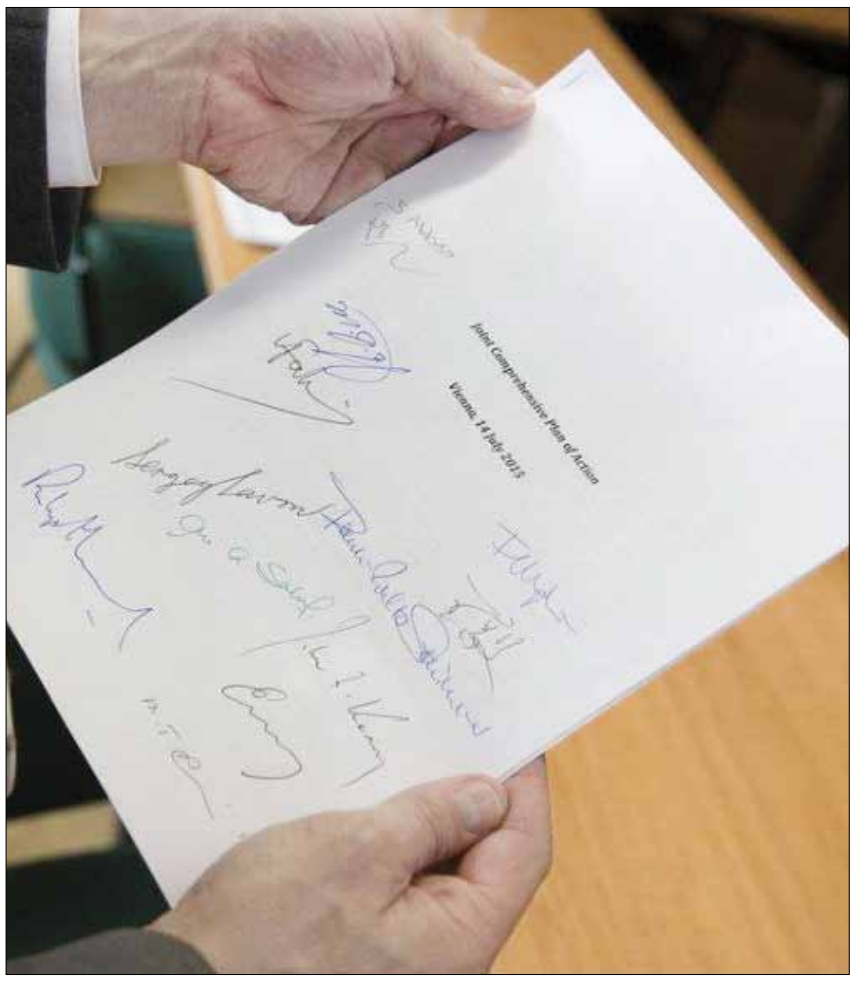

مروری اجمالی بر مدیریت رهبر حکیم انقلاب در فرآیند توافق هسته‌ای

چگونه از تجربه تلخ برجام اقتدار تولید می‌شود؟

■ حیدر شمس ■

از آغاز رسمی مذاکره با ایالات متحده به عنوان طرف اصلی ایران در مذاکرات، هم موافقان مذاکره و هم برخی مخالفان آن با هر نیت سعی داشتند برای اثبات منطق خود از رهبر حکیم انقلاب استفاده کنند. رهبر معظم انقلاب اما با اعتماد کامل به وعده‌های الهی و مردم، با توجه به اصرار دولت یازدهم بر مذاکره، اجازه آغاز گفت‌وگوهای دوجانبه با آمریکا را صادر کردند.

طبیعتاً هزینه‌های بسیاری می‌توانست در آن مقطع برای شخصیت حقیقی و حقوقی رهبر معظم انقلاب ایجاد شود.

اول- ایشان طی دوران رهبری از مخالفان جدی برقراری رابطه با ایالات متحده بوده‌اند. نمونه‌های ذیل حکایت از همین مخالفت دائم دارد:

- «مذاکره با آمریکا مشکلی را حل نمی‌کند؛ کجا اینها به وعده‌های خودشان عمل کردند. ۶۰ سال است از ۲۸ مرداد ۳۲ تا امروز در هر موردی که به آمریکایی‌ها مسؤولان این کشور اعتماد کردند، ضربه خوردند». (۹۱/۱۱/۱۹)

- «خیلی‌ها بودند از همان اوایل انقلاب، می‌گفتند آقا حالا که انقلاب پیروز شد، دیگر بس است؛ برویم با آمریکایی‌ها مسائل را تمام کنیم! این معنایش این بود که شعار ظلم‌ستیزی انقلاب تخطئه شود. این را تشویق می‌کردند. در طول زمان، بودند کسانی که دنبال این بودند؛ یعنی برویم با آمریکا همراه شویم؛ آن کسی که دشمن اصلی ماست، برویم زیر بال او؛ به دامن او پناه ببریم. معنای این حرف، فروختن قضیه فلسطین است. معنای این حرف، اغماض کردن از جنایات آمریکا در عراق و افغانستان و امثال اینهاست. معنای این حرف، چشم بستن بر روی این همه ظلمی است که آمریکا در جهان بر ملت‌ها دارد انجام می‌دهد». (۸۹/۱۱/۱۵)

دوم- پیش‌بینی‌ای که رهبر معظم انقلاب از سرانجام مذاکرات در ابتدای آن ارائه فرمودند. یعنی ایشان با شناخت کامل از ذات نظام غرب و با اطلاع از اهتمام جدی برخی برای رسیدن به تعامل به هر قیمتی، صادقانه در برابر مردم از آنچه از شرایط ادراک می‌کردند، سخن گفتند. نمونه ذیل حکایت از همین واقعیت دارد:

-«من البته هیچ‌وقت نسبت به مذاکره با آمریکا خوشبین نبودم. نه از باب یک توهم بلکه از باب تجربه؛ تجربه کردیم. نه از باب یک حالا اگر یک روزی- ما که در آن روز قاعدتاً نخواهیم بود- شماها ان‌شاءالله در جریان حوادث و جزئیات و یادداشت‌ها و نوشته‌های این روزها قرار بگیرید، خواهید دید که این تجربه ما از کجا حاصل شده؛ تجربه کردیم. لکن با وجود اینکه من خوشبین نبودم به مذاکره با آمریکا، با این مذاکرات موردی، مخالفت نکردم، موافقت کردم». (۱۳۹۴/۱/۲۰)

عدم خوشبینی به فرجام برجام بیش از ده‌ها مرتبه توسط معظم‌له گوشزد شده است. صرفاً از سال ۹۲ تا ۹۶ ایشان ۱۷ مرتبه با مضمون «خوشبین نیستم» از عاقبت مذاکره سخن گفتند. این در حالی است که در یک نظام سیاسی سکولار یا غیرولایی، یک رهبر یا مسؤول محافظه‌کار تلاش می‌کند در موارد اینچنینی احتیاط کرده و پیش‌بینی خود را صریح و علنی بیان نکند.

سوم- حمایت همه‌جانبه از تیم مذاکره‌کننده؛ تا آنجا که بسیاری از کسانی که این روزها از خط رهبری زاویه پیدا کرده‌اند، با طرح مجدد آن حمایت‌ها سعی دارند ایشان را به عنوان مقصر اصلی شکست برجام معرفی کنند. در این میان اما توجه به این نکته ضروری است که رهبر حکیم انقلاب آنگاه که درخواست بخشی از افکار عمومی برای مذاکره با آمریکا را پذیرفتند، تمام سرمایه اجتماعی خود را صادقانه در اختیار تیم مذاکره‌کننده قرار داده و از لحاظ روانی، امنیت را برای تفکری که تصور می‌کرد راه نجات در مذاکره است، تامین کردند. این اتفاق هم احترام به افکار عمومی و ارتقای سطح جمهوریت ذیل ولایت فقیه بود و هم سبب می‌شد نمایندگان ایران در عرصه بین‌الملل احساس ضعف نکنند و هم راه بهانه‌تراشی را پس از برجام بر معتقدان به ایالات متحده مسدود کرد. جملات ذیل نمونه‌ای از این حمایت‌هاست:

-«بنده هیأت مذاکره‌کننده را- همین دوستانی که این مدت این زحمات را بر دوش گرفته‌اند- هم امین می‌دانم، هم غیور می‌دانم، هم شجاع می‌دانم، هم متدین می‌دانم... علاوه بر اینها، بعضی از این دوستان را از نزدیک می‌شناسم، بعضی را از دور با سوابق‌شان می‌شناسم؛ اینها مردمانی هستند متدین و امین؛ اینها امینند؛ قصدشان این است که کار کشور را پیش ببرند، گره را باز کنند و دارند تلاش می‌کنند برای این کار. انصافاً غیرت ملی هم دارند؛ شجاعت هم دارند». (۱۳۹۴/۴/۲)

■ **تلاش برای دخالت دادن رهبری در متن مذاکره با آمریکا**

مذاکرات مستقیم با ایالات متحده بلافاصله پس از شروع به کار دولت یازدهم آغاز شده و در حدود ۵۰ ماه بعد منجر به توافق ژنو می‌شود. حسن روحانی تلاش می‌کند طی یک نامه پس از توافقنامه ژنو در آذرماه ۹۲ از معظم‌له برای روند مذاکره تأیید دریافت کند و در واقع سیاست تعامل با آمریکا را به محوری‌ترین بخش نظام نسبت دهد. او در این مرقومه از پیروزی هسته‌ای و حل‌وفصل نهایی اختلافات با غرب سخن می‌گوید:

-«توفیق در این مذاکرات نشان داد می‌توان با رعایت همه اصول و خطوط قرمز نظام، با ارائه منطقی و مستدل مواضع ملت ایران و اتمام حجت برای افکار عمومی جهان، قدرت‌های بزرگ را نیز به احترام به حقوق ملت ایران فراخواند و گام‌های بعدی را نیز در مسیر حل‌وفصل نهایی اختلافات، با استحکام برداشت». (۹۲/۹/۳)

رهبر حکیم انقلاب در پاسخی کوتاه، تلویحاً نسبت به آنچه در نامه رئیس‌جمهور آمده است تردید کرده و با عبارت «آنچه مرقوم داشته‌اید...»، از آن یاد می‌کنند. (۹۲/۹/۳)

■ **مدیریت رهبری بر فضای سیاسی کشور برای حصول توافق**

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای با ذکاوت معنوی و سیاسی خود، ترفند دشمن را برای فریب طرف ایرانی ادراک کرده و به مهم‌ترین حیله غربی‌ها در ضمن مذاکره با ایران اشاره می‌کنند. ایشان از تیم مذاکره‌کننده می‌خواهند فضای محتوایی و متنی مذاکره را اینگونه مدیریت کنند:

- «این حرفی هم که حالا انسان می‌شنود که می‌گویند «در یک برهه‌ای درباره اصول کلی توافق کنیم، بعد درباره جزئیات»، این را هم بنده نمی‌پسندم؛ این را من نمی‌پسندم. با تجربه‌ای که از رفتارهای طرف مقابل داریم، احساس می‌کنم این وسیله‌ای خواهد شد برای بهانه‌گیری‌های پی‌درپی بر سر جزئیات. اگر توافق می‌کنند، جزئیات و کلیات و همه را در یک جلسه واحد تمام بکنند، امضا کنند. اینکه کلیات را جداگانه توافق کنند و بعد بر اساس آن کلیات- که یک چیزهای مبهمی است، تفسیرپذیر است، تحلیل‌پذیر است- بروند سراغ جزئیات، نه! این منطقی نیست». (۹۳/۱۱/۱۹)

با وجود انجام کامل تعهدات ایران در توافق ژنو اما آمریکا و اروپا به این معاهده پایبند نیستند ولی دولت یازدهم تلاش می‌کند به یک توافق جامع و دائم دست یابد، لذا به نقض عهد طرف مقابل بی‌توجه است. در جبهه داخلی برخی تلاش می‌کنند برای کاهش فشار افکار عمومی در برآورده نشدن انتظارات ایران از معاهده ژنو، پای رهبری را به مذاکرات باز کرده و توافق هسته‌ای را توافق رهبری با آمریکا جلوه دهند. رهبر معظم انقلاب اظهار می‌کنند از جزئیات مذاکرات‌مطلعند:

-« بنده هیأت مذاکره‌کننده را... هم امین می‌دانم، هم غیور می‌دانم، هم شجاع می‌دانم، هم متدین می‌دانم؛ این را همه بدانند. اکثر حضاری که اینجا تشریف دارید، از محتوای مذاکرات خبر ندارید؛ اگر شما هم از محتوای مذاکرات و جزئیات مذاکرات و آنچه در مجالس می‌گذرد مطلع بودید، به بخشی از آنچه بنده گفتم، حتماً اذعان می‌کردید». (۹۴/۴/۲)

اما با وجود تأیید بر اطلاع از جزئیات مذاکره، مکرر یادآور می‌شوند در جزئیات دخالتی ندارند و صرفاً خطوط کلی را به مسؤولان تذکر داده‌اند:

- «بنده در جزئیات مذاکره دخالتی نکردم، باز هم نمی‌کنم؛ من مسائل کلان، خطوط اصلی، چارچوب‌های مهم و خط قرمزها را به مسؤولان کشور همواره گفته‌ام؛ عمدتاً به رئیس‌جمهور محترم که ما با ایشان جلسات مرتب داریم و موارد معدودی هم به وزیر محترم امور خارجه؛ خطوط اصلی و کلی. جزئیات کار، خصوصیات کوچک که تأثیری در تأمین آن خطوط کلان ندارد، مورد توجه نیست؛ اینها در اختیار آنهاست، می‌توانند بروند کار کنند. اینکه حالا گفته بشود جزئیات این مذاکرات تحت نظر رهبری است، این حرف دقیقی نیست». (۹۴/۱/۲۰)

بنابراین مغالطه‌ای که از سوی برخی نخبگان در فضای عمومی کشور شیوع می‌یابد مبنی بر اینکه جزئیات توافق مورد تأیید رهبری است، ساختگی و کذب است؛ به این معنا که تفاوتی بارز میان اطلاع ایشان از جزئیات با دخالت در آن وجود دارد. حتی رهبر بزرگوار انقلاب از مسؤولان می‌خواهند مردم و نخبگان و منتقدان را نیز در جریان جزئیات مذاکرات قرار دهند. ایشان بدرستی این عمل را سبب پیشرفت در مذاکره و افزایش وحدت و همدلی عمومی می‌دانند اما تیم مذاکره‌کننده معتقد است جزئیات مذاکرات، محرمانه است:

-«مسؤولان باید بیایند مردم را و بویژه نخبگان را از جزئیات و واقعیات مطلع کنند؛ ما چیز محرمانه نداریم، چیز مخفی نداریم. این مصداق همدلی با مردم است... الان فرصت خوبی است برای همدلی؛ یک عده‌ای مخالفند، یک عده‌ای اعتراض دارند؛ بسیار خب مسؤولان ما که مردمان صادقی هستند، مردمان علاقه‌مند به منافع ملی‌اند، بسیار خب! یک جمعی از مخالفان را- از آن افرادی را که شاخصند- دعوت کنند، حرف‌های آنها را بشنوند؛ ای بسا در حرف‌های آنها یک نکته‌ای باشد که این نکته را اگر رعایت کنند، کارشان بهتر پیش برود؛ چنانچه نکته‌ای هم نبود، آنها را قانع کنند؛ حالا ممکن است بگویند آقا ما ۳ ماه بیشتر زمان نداریم؛ خب! حالا ۳ ماه بشود ۴ ماه، آسمان که به زمین نمی‌آید؛ چه اشکالی دارد؟ کمااینکه آنها در یک برهه دیگری ۷ ماه زمان را عقب انداختند. بسیار خب! دوستان ما هم اگر در این همدلی‌ها و همزبانی‌ها و تبادل‌نظرها یک وقتی گرفته شد، چه اشکال دارد، وقتی گرفته بشود، یک خرده زمان آن تصمیمات نهایی عقب بیفتد؛ طوری نخواهد شد». (۹۴/۱/۲۰)

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای با اطلاع کامل از زیر پوست سیاسی کشور تلاش می‌کنند جهت شفافیت بیشتر صحنه سیاسی کشور، پیش از توافق نهایی همه شایعات را پاسخ دهند. مدیریت صحنه عمومی کشور به صورت صادقانه در این سطح اعتماد عمومی به رهبری را افزایش می‌دهد:

- «آنچه بنده اینجا در این جلسه یا در جلسات عمومی می‌گویم، عیناً همان حرف‌هایی است که در جلسات خصوصی به مسؤولان، به رئیس‌جمهور محترم و به دیگران می‌گویم. این خط تبلیغی‌ای که دیدیم و می‌بینیم دنبال می‌کنند که بعضی از خط قرمزهایی که رسماً اعلام می‌شود، در جلسات خصوصی از آنها صرف‌نظر می‌شود، حرف خلاف واقع و دروغی است. آنچه ما اینجا به شما می‌گوییم یا در جلسات عمومی می‌گوییم، عیناً همان حرف‌هایی است که به دوستان، به مسؤولان، به هیأت مذاکره‌کننده، همان را بیان می‌کنیم؛ حرف‌ها یکی است». (۹۴/۴/۲)

■ **پیام رهبری برای منتقدان مذاکره با آمریکا**

در روزهای منتهی به برجام است که رهبر معظم انقلاب اسلامی برای قطع هرگونه بهانه‌ای از خناسان و دلالان رابطه با آمریکا، از منتقدان مذاکرات می‌خواهند سطح انتقاد خود را تعدیل کنند. به این ترتیب تمام فضای سیاسی و توان خارجی کشور در اختیار تیم مذاکره‌کننده قرار دارد:

-«انتقاد بکنید لکن توجه داشته باشید انتقادها با لحاظ این معنا باشد که آن طرف مقابل بعضی از عیوبی را که ما در انتقادمان ذکر می‌کنیم ممکن است می‌دانند، [اما] خب! به این نتیجه رسیده‌اند یا ضرورت‌ها آنها را به اینجا کشانده یا به هر دلیل دیگری. البته بنده نمی‌خواهم بگویم اینها معصومند؛ نه! معصوم نیستند؛ ممکن است انسان یک جاهایی در تشخیص، در عمل خطا هم بکند اما مهم این است که به امانت اینها و به دیانت اینها و به غیرت اینها و به شجاعت اینها، ما اعتقاد داریم». (۹۴/۴/۲)

■ **تصویب برجام**

۲۳ تیرماه ۹۴ برجام پس از ۱۷ روز مذاکره فشرده به نتیجه می‌رسد. جشن سیاسی دولت به اوج خود می‌رسد. بخشی از این شادی به خیابان‌ها منتقل می‌شود و بخشی از مردم خود را در آستانه یک گشایش اقتصادی بزرگ می‌بینند. رئیس‌جمهور و وزیر امور خارجه اما از گشایشی سیاسی بین ایران و غرب سخن می‌گویند:

- رئیس‌جمهور در سخنرانی پس از توافق می‌گوید: «اجرای این توافق آغاز یک امتحان است. اگر این توافق بدرستی اجرا شود، می‌توان خشت‌های دیوار بی‌اعتمادی را یک به یک برداشت».

- محمدجواد ظریف در توئیتر خود می‌نویسد: «توافق سقف نیست، بلکه یک پایه محکم است که باید ساختن آن را شروع کنیم». (۹۴/۴/۲۳)

هنوز توافق هسته‌ای مراحل اجرایی شدن خود را طی می‌کند اما رهبری نظام با شناخت دقیق دشمن، راهبرد گذشته خود را پس از پایان مذاکرات در پیش می‌گیرند. حفظ عزت و اقتدار در برابر دشمن در این مقطع می‌تواند ضمانتی برای انجام تعهدات طرف مقابل باشد، بنابراین در خطبه عید فطر سال ۹۴ در قبال رجزخوانی آن روزهای مسؤولان آمریکایی چنین می‌فرمایند:

- «در این چند روزی که از پایان این مذاکرات گذشته است، حضرات مسؤولان آمریکایی - دولتمردان‌شان، دولت‌زنانشان- مشغول رجزخوانی‌اند، هر کدام با زبانی رجزی می‌خوانند... می‌گویند ما درباره صنعت هسته‌ای این‌جور کردیم، این‌جور گفتیم، ایران را تسلیم کردیم؛ تسلیم ایران را مگر به خواب ببینند. ۵ رئیس‌جمهور دیگر [آمریکا] از اول انقلاب تا امروز، در این آرزو که جمهوری اسلامی را تسلیم کنند، یا مردند یا در تاریخ گم شدند، شما هم مثل آنها؛ شما هم این آرزو را هرگز به دست نخواهید آورد که ایران اسلامی را تسلیم کنید».(۹۴/۴/۲۷)

- «با این مذاکرات و با متنی که تهیه شده است، در هر صورت سیاست ما در مقابل دولت مستکبر آمریکا هیچ تغییری نخواهد کرد. همان‌طور که بارها تکرار کردیم، ما با آمریکا درباره مسائل گوناگون جهانی و منطقه‌ای مذاکره‌ای نداریم؛ درباره مسائل دوجانبه مذاکره‌ای نداریم؛ گاهی در موارد استثنائی مثل این مورد هسته‌ای، بر اساس مصلحت، مذاکره کرده‌ایم؛ این مورد هم فقط نبوده است».

-«حالا در همین مذاکرات باز حرف‌های تازه‌ای می‌زنند؛ [مثلا] بازرسی‌ها. گفتیم که اجازه نمی‌دهیم از هیچ یک از مراکز نظامی هیچ بازرسی‌ای از سوی بیگانگان صورت بگیرد. می‌گویند باید ما بیاییم با دانشمندان شما مصاحبه کنیم یعنی در واقع بازجویی کنیم. ما اجازه نمی‌دهیم به حریم دانشمندان هسته‌ای ما و دانشمندان در هر رشته حساس و مهمی، اندک اهانتی بشود. من اجازه نمی‌دهم بیگانگان بیایند با دانشمندان ما، با فرزندان برجسته و عزیز ملت ایران که این دانش گسترده را به اینجا رسانده‌اند، بخواهند بنشینند حرف بزنند».

این هشدارها می‌تواند طرف مقابل را از خیال بدعهدی به طرف ایرانی خارج کند. یعنی رهبر معظم انقلاب با تمام توان و با هر وسیله ممکن تلاش می‌کنند رهاورد تیم هسته‌ای را به نتیجه دلخواهشان برسانند. این همان صداقت و اعتقاد نهادینه‌شده به مردم در وجود حضرت آیت‌الله خامنه‌ای است.

■ **مقابله رهبری با برجام‌های ۲ و ۳**

پس از تصویب برجام، فرصتی پیش آمده تا برخی از برجام‌های سلسله‌وار دیگری سخن بگویند. هنوز عیار طرف مقابل در ماجرای هسته‌ای مشخص نشده است که دلالان رابطه با غرب می‌خواهند ایران را به یک مجموعه توافق برسانند. رهبر معظم انقلاب از سهل‌اندیشان و ساده‌اندیشان گله می‌کنند که چرا ذات متفرعن و مستکبر آمریکا و غرب را نمی‌فهمند:

-«یک عده‌ای در قضیه مذاکره و مساله مذاکره سهل‌انگاری می‌کنند، سهل‌اندیشی می‌کنند، مطلب را درست نمی‌فهمند. حالا بعضی‌ها بی‌خیالند- بی‌خیالان جامعه که هرچه پیش بیاید برای‌شان اهمیتی ندارد، مصالح کشور از بین برود، منافع ملی نابود شود- که حالا با آنها کاری نداریم اما بعضی بی‌خیال هم نیستند لکن سهل‌اندیشند، عمق مسائل را نمی‌فهمند. وقتی صحبت مذاکره می‌شود، می‌گویند آقا! شما چرا با مذاکره با آمریکا مخالفت می‌کنید؟ خب! امیرالمؤمنین هم مذاکره کرد با فلان‌کس، امام حسین هم مذاکره کرد. خب! اینها نشان‌دهنده سهل‌اندیشی است... با این نگاه عامیانه و ساده‌اندیشانه نمی‌شود به مصالح کشور رسید. اولاً امیرالمؤمنین که با زبیر یا امام حسین که با ابن‌سعد حرف می‌زند، او را نصیحت می‌کند؛ بحث مذاکره به معنای امروزی نیست؛ مذاکره امروزی یعنی معامله، یعنی یک چیزی بده، یک چیزی بگیر... تاریخ را این‌جور می‌فهمید؟ زندگی ائمه را این‌جور تحلیل می‌کنید؟ امام حسین رفت نهیب زد، نصیحت کرد، گفت از خدا بترس؛ امیرالمؤمنین، زبیر را نصیحت کرد، خاطره زمان پیغمبر را یادش آورد و گفت از خدا بترس؛ اتفاقاً اثر هم کرد، زبیر خودش را از جنگ کنار کشید. امروز مذاکره به این معنا نیست؛ برای اینکه ما با آمریکا که شیطان بزرگ است، باید مذاکره کنیم یک عده‌ای واقعاً با نگاه سهل‌اندیشانه و عوامانه و بدون فهم حقیقت حال مثال می‌آورند...». (۹۴/۷/۱۵)

توجه به این نکته ضروری است که رهبر معظم انقلاب حتی پیش از اجرایی شدن توافق نیز بر سر همان اصول خود مستحکم ایستاده‌اند. غیر قابل اعتماد بودن آمریکا اگرچه آن روزها برای بسیاری کمرنگ شده بود اما در نظر ایشان، اصلی ثابت و مسلم است. هر چند هرگز کوچک‌ترین اعمال نظری که از آن مخالفت با توافق هسته‌ای بشود، انجام نمی‌دهند. به عبارت دیگر همچنان امنیت روانی و سیاسی تیم مذاکره‌کننده در بالاترین حد خود تأمین شده است.

■ **موافقت مشروط رهبری با برجام پس از طی مراحل قانونی**

برجام در پیوست قطعنامه ۲۲۳۱ روند تصویب خود را در شورای امنیت سازمان ملل می‌گذراند و در شورای‌عالی امنیت ملی به تاریخ ۹۴/۵/۱۹ تصویب شده و جزئیاتش در مجلس شورای اسلامی به تاریخ ۹۴/۷/۲۱ به تصویب نمایندگان می‌رسد. رهبر حکیم انقلاب با در نظر گرفتن ساختارهای سیاسی و امنیتی کشور، در نامه‌ای به تاریخ ۹۴/۷/۲۹ به دکتر روحانی به عنوان رئیس شورای عالی امنیت ملی با مصوبه شورا در این باره موافقت مشروط کرده اما رعایت الزامات نُه‌گانه را در این رابطه و پیش از اجرا توسط ایران، ضروری می‌دانند:

۱- گرفتن تضمین‌های قوی و کافی برای لغو تحریم‌ها

۲- نقض برجام و توقف فعالیت‌های آن در صورت وضع هرگونه تحریم

۳- آغاز فعالیت‌های بند ۴ و ۵ تنها پس از اعلام آژانس مبنی بر پایان پرونده PMD

۴- آغاز نوسازی کارخانه اراک تنها پس از قرارداد طرح جایگزین و تضمین کافی اجرا

۵- معامله و تبادل اورانیوم غنی‌شده در برابر کیک زرد در صورت عقد قرارداد مطمئن و تدریجی

۶- تهیه طرح توسعه میان‌مدت صنعت انرژی اتمی و بررسی آن در شورای عالی امنیت ملی

۷- ساماندهی تحقیق و توسعه برای غنی‌سازی مورد قبول در برجام در پایان دوره ۸ ساله

۸- مرجع بودن متن مذاکرات و نه تفسیر طرف مقابل، در موارد ابهام سند برجام

۹- تشکیل هیأت رصدکننده انجام تعهدات طرف مقابل و تحقق الزامات اجرای برجام

در مجموع رهبر معظم انقلاب به صراحت در همین نامه از متن توافق اعلام نارضایتی کرده اما از التزام خود به آن خبر می‌دهند:

- «محصول مذاکرات که در قالب برجام شکل گرفته است، دچار نقاط ابهام و ضعف‌های ساختاری و موارد متعددی است که در صورت فقدان مراقبت دقیق و لحظه به لحظه، می‌تواند به خسارت‌های بزرگی برای حال و آینده کشور منتهی شود». (۹۴/۷/۲۹)

ایشان در همفکری با تیم مذاکره‌کننده راه‌های عملی شدن توافق را به ایشان معرفی می‌کنند. همان مسیری که امروز پس از نقض برجام توسط دولت و تیم مذاکره‌کننده دنبال می‌شود. این جملات حکایت از دوراندیشی و فهم صحیح ایشان از روابط بین‌الملل است:

- «لازم است تضمین‌های قوی و کافی برای جلوگیری از تخلف طرف‌های مقابل، تدارک شود که از جمله آن، اعلام کتبی رئیس‌جمهور آمریکا و اتحادیه اروپایی مبنی بر لغو تحریم‌هاست. در اعلام اتحادیه اروپایی و رئیس‌جمهور آمریکا، باید تصریح شود این تحریم‌ها به کلی برداشته شده است. هرگونه اظهاری مبنی بر اینکه ساختار تحریم‌ها باقی خواهد ماند، به‌منزله نقض برجام است».

در ادامه اما به هیچ کدام از خطوط قرمز رهبر معظم انقلاب عمل نمی‌شود و تحریم‌هایی متعددی پس از برجام وضع می‌شود. اعضای تیم مذاکره‌کننده و مسؤولان دولتی به نقض‌های مکرر ایالات متحده در برجام و دستاورد «تقریبا هیچ» آن تصریح می‌کنند. در این میان رهبر معظم انقلاب با صبر و حلم، فرصت کافی را در اختیار دولت و تیم مذاکره‌کننده قرار می‌دهند.

■ **خروج آمریکا از برجام**

آمریکا ۹۷/۲/۱۸ رسماً از برجام خارج می‌شود و عملاً توافق را پاره می‌کند. شخص رئیس‌جمهور روحانی نیز در واکنش به خروج آمریکا از برجام به همان حقیقتی که بارها توسط رهبری اذعان می‌شود، تصریح می‌کند؛ حقیقتی که هم دوران ریاست اوباما را شامل می‌شود و هم ترامپ.

- دکتر روحانی: «تاریخ نشان داده ایران کشوری است که به تعهدات خود پایبند است و آمریکا هیچ‌گاه به تعهدات خود عمل نکرده است». (۹۷/۲/۱۸)

برجام با وجود تمام هزینه‌هایی که بر کشور تحمیل کرد، عملاً هیچ فایده‌ای برای کشور نداشت. ایالات متحده از برجام خارج شده و حقانیت تدبیر و دوراندیشی حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در این باره به اثبات رسید. آنچه اکنون در پیش رو است، تلاش ۳ کشور اروپایی است تا بتوانند محدودیت‌های هسته‌ای ایران را همچنان حفظ کرده و در عین حال از انجام تعهدات خود شانه خالی کنند. با وجود تصریح رهبر معظم انقلاب در پاسخ به رئیس‌جمهور آمریکا (ترامپ) که:

- «الان نامزدهای ریاست‌جمهوری آمریکا دارند تهدید می‌کنند که برجام را پاره می‌کنیم؛ اگر آنها برجام را پاره کردند، ما آن را آتش می‌زنیم». (۹۵/۳/۲۵) آنچه در این نرمش قهرمانانه از سبک مدیریتی رهبر معظم انقلاب قابل ادراک است، همانا ارتقای سطح جمهوریت نظام است. بدین معنا که معظم‌له برای کسب یک تجربه تاریخی که ۴۰ سال است برخی در انقلاب اسلامی در کشور آن را تنها راه علاج می‌دانند، از برخی منافع کوتاه‌مدت و میان‌مدت کشور صرف نظر کردند. اقناع مستدل افکار عمومی درباره رابطه با آمریکا و برملا کردن ذات کاپیتالیستی و امپریالیستی این رژیم و مهر بطلان بر تجویز جریان روشنفکری که از دوره مشروطه به این سو غرب را راه سعادت می‌خواند، از کمترین فواید مدیریت جامع و کامل حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در برجام است.

ایشان همچنان خویشتن‌دار و صبور، صحنه سیاسی کشور را مدیریت می‌کنند. ایشان به تهمانده امیدواران به غرب فرصت می‌دهند شانس مجدد خود را با ۳ کشور اروپایی نیز امتحان کنند. این به واقع تنظیف فضای سیاسی و البته روشنفکری کشور از اعتماد به غرب است:

- «من به این سه کشور هم اعتماد ندارم و می‌گویم به اینها هم اعتماد نکنید. اگر می‌خواهید قراردادی ببندید، تضمین واقعی و عملی بگیرید و الا فردا اینها هم همان کار امروز آمریکا را به شیوه دیگری خواهند کرد... این مسأله بسیار حساس است، اگر توانستید تضمین قطعی و قابل اعتماد بگیرید که البته بسیار بعید است، اشکالی ندارد و حرکت را ادامه دهید، اگرنه نمی‌شود به این شکل حرکت را ادامه داد...». (۹۷/۲/۱۹)

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در آثار به جا مانده از برجام به دنبال رساندن ایرانیان و فضای روشنفکری و دانشگاهی و نخبگی کشور به این حقیقت هستند که ذات تمدن غرب که متکی به استثمار و استعمار و در نهایت ولایت طاغوت است، قابل اعتماد نیست و فارغ از توصیه‌های دینی نشان داده است طاغوت اجازه رشد و توسعه را به ملت‌ها و امت‌های غیر نخواهد داد. حقیقتی که امروز در آفریقا، آمریکای جنوبی، غرب آسیا و شبه‌قاره هند از فقر مضاعف و تحقیر سیاسی و اقتصادی تا جنگ و خونریزی و تروریسم قابل مشاهده است. تمدن غرب بر خرابه‌های سایر تمدن‌ها بنا شده و موجودیت خویش را در نابودی دیگران طلب می‌کند. بر اساس این تجربه تاریخی است که رهبر حکیم انقلاب اسلامی، آزمون تیم مذاکره‌کننده و مسؤولان کشور را نه تأمین منافع مادی کشور که این بار تأمین عزت و آبروی ملت می‌دانند:

-«مسؤولان در معرض «آزمون بزرگ» قرار دارند که آیا عزت و اقتدار این ملت را حفظ خواهند کرد یا نه». (۹۷/۲/۱۹)

حفظ اصول حکومت ولایی، تأمین اقتدار و عظمت جامعه اسلامی، پذیرش نظرات مخالف، صداقت تام با مردم و رشد ذکاوت سیاسی عموم مردم و... همه از اجزای مدیریت بی‌بدیل ایشان در مواجهه با تجربه برجام بود.

منبع: برهان